

**İNFORMASIYA KOMMUNİKASIYA TEXNOLOGİYALARINDAN İSTİFADƏ
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ
И КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES**

UOT 37.

Allahyar Süleyman oğlu İmanov
*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin dosenti,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru*

**MƏKTƏBLƏRDƏ APARILAN MÜASİR TƏLİM TEXNOLOGİYALARI
VƏ ONUN SƏMƏRƏLİ TƏŞKİLİNDƏ DƏRSDƏNKƏNAR
VƏ MƏKTƏBDƏNKƏNAR İŞİN ƏHƏMİYYƏTİ**

Аллахьяр Сулейман оглы Иманов
*доцент Азербайджанского Государственного Педагогического Университета,
доктор философии по педагогике,*

**СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ПРОВОДИМЫЕ В ШКОЛЕ
И ЗНАЧЕНИЕ ВНЕУРОЧНОЙ И ВНЕШКОЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЕЕ
ЭФФЕКТИВНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ**

Allahyar Suleyman Imanov
*associate professor at Azerbaijan State Pedagogical University,
doctor of philosophy in pedagogy*

**MODERN LEARNING TECHNOLOGIES IN SCHOOLS AND THE IMPORTANCE
OF EXTRACURRICULAR AND EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN ITS
EFFECTIVE ORGANIZATION**

Xülasə. Müasir dövrdə ümumtəhsil məktəblərində müasir təlim texnologiyalarına istinad edilməsi təlimin və təhsilin keyfiyyətinin yüksəlməsinə bir təkan olmuşdur. Dərsdənkənar və məktəbdənkənar iş isə məktəblilərin, yeniyetmə və gənclərin maraq, meyl və bacarıqlarının, intellektual səviyyələrinin, yaradıcılıq qabiliyyətlərinin inkişafı, fiziki cəhətdən sağlam böyümələri üçün əlverişli şərait yaradır, onların istirahətinin, asudə vaxtlarının mənalı təşkilini təmin edir. Ümumiyyətlə, deyə bilərik ki, bu gün təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin düzgün formalaşmasını nəzərə almaqla bəzi müəllimlər dərsdənkənar və məktəbdənkənar tədbirlərə az fikir verir və yaxud çox səthi yanaşırlar. Ümumtəhsil müəssisələrində həyata keçirilən sinifdən-xaric iş planlı və müntəzəm olaraq müəllimlərin iş planında özünə layiqli yer tutmalıdır.

Açar sözlər: *müasir təlim, dərsdənkənar, məktəbdənkənar, texnologiyalar*

Резюме. В наше время использование современных технологий обучения в общеобразовательных школах стало толчком к повышению качества преподавания и воспитания. Внеурочная деятельность создает благоприятные условия для развития интересов, склонностей и умений, интеллектуального уровня, творческих способностей, физически здорового роста подростков и молодежи, обеспечивает содержательную организацию их отдыха и досуга. В целом можно сказать, что сегодня при правильном формировании эффективной организации технологий обучения некоторые учителя уделяют мало внимания внеурочной и внешкольной деятельности. Внеурочная деятельность в общеобразовательных учреждениях должна планироваться и регулярно включаться в план работы педагогов.

Ключевые слова: *современное обучение, внеклассная, внешкольная, технологии*

Summary. In modern times, the use of modern teaching technology in secondary schools has been an impetus for improving the quality of teaching and education. Extracurricular activities create favorable

conditions for the development of interests, inclinations and skills, intellectual levels, creative abilities, physically healthy growth of adolescents and young people, provide a meaningful organization of their leisure and leisure time. In general, we can say that today, given the correct formation of the effective organization of learning technologies, some teachers pay little or very little attention to extracurricular and extracurricular activities. Extracurricular activities in general education institutions should be planned and regularly included in the work plan of teachers.

Key words: *modern training, extracurricular, out of school, technology*

Müasir dövrdə ümumtəhsil məktəblərində müasir təlim texnologiyalarına istinad edilməsi təlimin və təhsilin keyfiyyətinin yüksəlməsinə bir təkan olmuşdur. Bu, müasir dövrdə pedaqoji prosesdə özünü qabarıq şəkildə büruzə verməkdədir. Bu gün bütün tələbləri qismən də olsa özündə əks etdirən pedaqoji proses vahid və məqsədəuyğun şəkildə təşkil olunan öyrənmə, öyrətmə və tərbiyə olunma prosesləri ilə əhatə olunmaqla məktəblilərin bilik, bacarıq və vərdişlər sisteminə yiyələnməsinə, bir şəxsiyyət kimi hərtərəfli inkişafına səbəb olur. Lakin bu inkişaf yolunda qarşıya çıxan çətinliklər özündə vaxtın azlığını və proqram materiallarının həcmnin çoxluğunu birləşdirməklə şagirdlərin dünyagörüşünü gücləndirmək, dərşin irəli sürdüyü bütün vəzifələri həyata keçirmək yolunda müəllim üçün çətinlik yaradaraq onun imkanlarını məhdudlaşdırır. Bütün bu çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün bu gün müəllim məktəblilərlə dərşdənkənar və məktəbdənkənar iş aparmağı zəruri hesab edir. Məhz bu işlər ümumtəhsil məktəbinin pedaqoji fəaliyyətinin zəruri istiqamətlərindən biri olmaqla, bu gün yeni təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarını nəzərə alıb qurulmaqla tərbiyəedici, təhsilləndirici və inkişafetdirici rolları ifadə edərək, hərtərəfli inkişaf etmiş şəxsiyyət yaratmaq, cəmiyyət üçün ləyaqətli vətəndaşlar hazırlamaq məqsədini həyata keçirir.

Yeni təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarını nəzərə alıb qurulan sinifdənxaric iş özündə dərşdən kənar olan işləri, pedaqoji kollektivin üzvləri tərəfindən həm məktəbdə, həm də məktəbdənkənar yerlərdə təşkil edilir. Dərşdənkənar və məktəbdənkənar işlər müəyyən rəhbərlik altında müxtəlif təşkilati formada aparılan təlim və tərbiyəvi tədbirlər sistemi kimi başa düşülərək şagirdlərin bilik dairəsinin genişləndirilməsinə, onlarda məqsəd ardıcılığı, möhkəm iradə, doğruluq, düzlük, namuslu və cəsarətli olmaq kimi öz vətənini, torpağını, millətini, dövlətini, mədəniyyəti

yətini sevmək hisslərinin, milli mənlük şüurunun formalaşmasına xidmət edir. Bu gün sinifdənxaric və məktəbdənkənar tədbirlərin təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarına istinadən həyata keçirilməsi məktəblilərin dünyagörüşünün əyani şəkildə genişlənməsinə səbəb olur.

Bütün bunları ümumiləşdirərək bu gün təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarına istinadən təşkil edilən sinifdənxaric və məktəbdənkənar işlərin əsaslandığı prinsipləri aşağıdakı kimi təsnif etmək olar:

1. Dərşdənkənar və məktəbdənkənar işlər məqsədəuyğun, ardıcıl, sistemli, ictimai xarakter daşımaqla, cəmiyyətə və uşaq kollektivinə xidmət etməlidir;

2. Dərşdənkənar və məktəbdənkənar işlər təhsil sahəsində milli strategiyaya və dövlət siyasətinə uyğun olmaqla milli və ümumbəşər məzmun daşmalıdır;

3. Dərşdənkənar və məktəbdənkənar işlər şagirdlərin maraq və meyilini nəzərə almaqla onların könüllülüyünə əsaslanmalıdır;

4. Sinifdənxaric və məktəbdənkənar işlər şagirdlərin yaş və fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla onların hərtərəfli inkişaf səviyyəsinə uyğun təşkil edilməlidir;

5. Dərşdənkənar və məktəbdənkənar işlər şagirdlərin axtarıclıq fəaliyyəti, təşəbbüskarlığı və öz fəallığı üzərində qurulmalı və təşkil edilməlidir;

6. Dərşdənkənar və məktəbdənkənar işlər dəqiq təşkilatçılıqla, müəyyən vaxt çərçivəsində təşkil edilməklə dünyagörüşünü genişləndirmək yolunda əyləncəlilik, romantika və oyun xarakteri daşmalıdır.

Sadalanan bu prinsiplərə əməl etmə nəinki belə məşğələlərin, tədbirlərin praktik əhəmiyyətini yüksəldir, həm də təlimin keyfiyyətini yaxşılaşdırmağa müsbət təsir göstərir. Məqsədi hərtərəfli inkişaf etmiş şəxsiyyət formalaşdırmaq olan dərşdənkənar və məktəbdənkənar işlərin əsas vəzifəsi isə təlim-tərbiyənin səviyyəsini yüksəltmə

yə xidmət edir. Bu işlər pedaqoji prosesdən özünəməxsus xüsusiyyətləri ilə fərqlənərək şagirdlərin biliklərini, dünyagörüşünü, həyat təcrübəsini genişləndirir, onlarda olan əxlaqi keyfiyyətləri xarakterdə daha da möhkəmləndirir. Məhz buna görə də pedaqoji prosesin rəsmi strukturunu inkar edərək şagirdlərə daha çox sərbəstlik verilməlidir. Özünün vahid proqramı olmadan həyata keçirilən dərslərdən kənar və məktəbdən kənar işlər şagirdlər qarşısına heç bir məcburiyyət qoymadan könüllülük prinsipi əsasında həyata keçirilməklə, obyektiv şərait və şagirdlərin marağı nəzərə alınmaqla təşkil olunmalıdır. Heç bir vaxt məhdudiyəti olmadan həyata keçirilən bu işlər şagirdlərin yaş və fərdi xüsusiyyətlərini, ümumi inkişaf səviyyələrini nəzərə alaraq onların istedad və qabiliyyətlərini üzə çıxarmağa xidmət etməlidir. Özündə həm təlim, həm də tərbiyəvi əhəmiyyəti birləşdirən dərslərdən kənar və məktəbdən kənar işlər şagirdlərin asudə vaxtının səmərəli keçirilməsinə şərait yaradaraq geniş və ətraflı biliklərə yiyələnmələrini təmin edir. Şagirdlərə müstəqillik və təşəbbüskarlıq, məqsədyönlülük və ideyalıq, kollektivçilik, daxili zənginlik, həyata estetik münasibət tərbiyə edir. Sadalanan bütün bunların həyata keçirilməsində ən böyük vəzifə isə müəllimin üzərinə düşür. Müəllimin pedaqoji ustalığı, şagirdlərə yanaşma qabiliyyəti şagird qəlbinə yol açmağın başlıca prinsipidir.

Müasir dövrdə siniflərdə təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarına istinadən təşkil edilən sinifdən xaric və məktəbdən kənar işlərin səmərəli təşkili zamanı müəllimin malik olduğu keyfiyyətləri aşağıdakı kimi təsnif etmək olar:

1. Dərslərdən kənar və məktəbdən kənar işlərin səmərəli təşkili zamanı müəllim şagird şəxsiyyətinə hörmət və tələbkarlıq göstərməlidir;

2. Dərslərdən kənar və məktəbdən kənar işlərin səmərəli təşkili zamanı müəllim öz işini məqsəd aydınlığı, nümunəvilik, könüllülük, müstəqillik, təşəbbüskarlıq və s. digər prinsiplər əsasında qurmalıdır;

3. Dərslərdən kənar və məktəbdən kənar işlərin səmərəli təşkili zamanı müəllim öz üzərində səylə işləməli, dünyagörüşünü və savadını təkmilləşdirməlidir.

Bu gün sinif şəraitində dərslərdən kənar tədbirlərin təkmilləşdirilməsi istiqamətlərinin məzmununu, yəni forma və üsullarla müəyyənləşdirmək

üçün xüsusən əməyə hazırlıq, əqli, əxlaqi, fiziki, estetik, iqtisadi və ekoloji tərbiyə, habelə insan hüquqlarına hörmət əsasında hər bir məktəbli ilə bir necə yönümdə iş aparmalıdır. Bunun üçün ilk olaraq təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarına istinadən məktəblilərin pedaqoji proses zamanı əməli fəaliyyətini vahid sistemdə birləşdirməyin daha təsirli yolları aşkara çıxarılmalıdır. Məktəblilərin təlim və dərslərdən kənar fəaliyyətinin, ictimai-faydalı və məhsuldar əməyinin onların milli-mənəvi dünyagörüşünün formalaşdırılmasına uyğunlaşdırılması üçün təlim texnologiyalarının forma və üsulları işlənilib hazırlanmalıdır. Mənim fikrimcə, bunlar müəllimlərin gündəlik əmək fəaliyyətinə çevrilməlidir.

Müasir dövrdə ümumtəhsil məktəblərində təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarına istinadən mətnlərin oxunması, əxlaqi söhbətlərin, rollu oyunların təşkili, bayram tədbirlərinin, müvafiq soyqırım və matəm günlərinin qeyd olunması kimi dərslərdən kənar iş formalarına istinad edilməklə səmərəliliyin yüksəldilməsinə böyük təsir göstərilir. Bu kimi tərbiyəvi tədbirlər məktəblilərə başlıca olaraq yurdsevərlik, milli özünüdərk, soykökünə bağlılıq, İslam dəyərləri və Şərqi mədəniyyətini əxz etməyi, yüksək milli və bəşəri həqiqətləri aşlayır.

Bununla yanaşı bu işlər təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarını nəzərə almaqla məktəblilərdə bacardıqları səviyədə intellektual mənəvi fəzilətə rəğbət, rəzalətə nifrət, tərbiyədə aşkarlıq və demokratik meyli stimullaşdırır, həyatda, cəmiyyətdə, qarşılıqlı münasibətlərdə normal davranmağın əhəmiyyətini başa salır, tərbiyə və təlimin harmonik vəhdətindən istifadə edilməsi həqiqətlərini anladır.

Dərslərdən kənar iş uşaq şəxsiyyətinin formalaşmasında mühüm rol oynayaraq, öz müntəzəmliliyi və məzmunu, forma və çoxnövçülüüyü ilə geniş imkanlar açır.

Məktəbdən kənar iş isə məktəblilərin yeni-yetmə və gənclərin maraqlı, meyil və bacarıqlarının, intellektual səviyyələrinin, yaradıcılıq qabiliyyətlərinin inkişafı, fiziki cəhətdən sağlam böyümələri üçün əlverişli şərait yaradır onların istirahətinin, asudə vaxtlarının mənalı təşkilini təmin edir. Bu işlə məşğul olan müəllimlər məktəblilərlə iş, həmçinin istirahət, bayram və tətil günlərində də iş aparır. Məsələn, məktəblilərlə aparılan təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma

və metodlarını nəzərə almaqla Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzlərində əsasən “Bacarıqlı əllər”, “Rəsm”, “Rəqs”, “Foto”, “Bədii qıraş”, “Kukla teatri” və s. adlarda dərnəklər təşkil olunur.

Uşaq yaradıcılıq mərkəzlərində bütün təqvim ili ərzində dərnək üzvləri ilə müxtəlif mədəni-kütləvi tədbirlər, idman yarışları, müsabiqələr, sərgilər, bayram şənlikləri, ekskursiyalar keçirilir, onların respublika və beynəlxalq səviyyəli tədbirlərdə iştirakı təmin olunur.

Bununla yanaşı, Respublikada Texniki Yaradıcılıq Mərkəzi də fəaliyyət göstərir. Burada əsasən İbtidai texniki modelçilik, Gəmi, Raket, Təyyarə modelçiliyi və s. adlarda dərnəklər fəaliyyət göstərir. Burada məktəblilərin potensialları inkişaf etdirilir, onlar erkən yaşlarından səmərələşdiricilik və ixtiraçılıq işlərinə cəlb olunurlar.

Daha sonra bunlarla yanaşı, Respublikamızda Gənc turistlər və diyarşunaslıq mərkəzi müxtəlif istiqamətlərdə öz işini qurmaqla fəaliyyət göstərir. Bu mərkəzin əsas məqsədi tariximizi, soykökümüzü, mədəniyyət, ədəbiyyat və incəsənətimizi gənc nəslə öyrətmək, vətənimizin flora və faunası haqqında onlara bilik vermək, tarixi abidələrimizi qorumaq, vətənə məhəbbət hissi aşılamaqdır. Burada respublikamızın tarixini, flora və faunasını, mədəniyyət abidələrini məktəblilərə tanıtmaq, onlara sevdirmək məqsədi ilə yürüş və gəzintilər təşkil edilir, məktəblilərə milli dəyərlərimizin qorunması, torpağa sevgi, vətənə məhəbbət hissinin aşılamaq istiqamətində mütəmadi iş aparılır.

Bundan əlavə, Təhsil Nazirliyi sistemində uşaq-gənclər idman və şahmat məktəbi mövcuddur və fəaliyyət göstərir. Burada müxtəlif yaş qruplarında uşaqlar idmanın müxtəlif növləri ilə və şahmatla məşğul olurlar.

Məktəblilərlə aparılan işlərdə Ekoloji tərbiyə və təcrübəçilik mərkəzlərinin fəaliyyəti də nəzərə alınmalıdır. Burada erkən yaşlardan ekoloji təfəkkürün, ekoloji mədəniyyətin, ətraf mühitə məsuliyyətli və humanist münasibətin formalaşması baxımından faydalı işlər görülür. Bu mərkəzin fəaliyyət proqramı özündə məktəblilərin asudə vaxtlarının səmərəli təşkilini, onların təbiətsevərlik, təbii sərvətlərə qayğı və vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsini, ekoloji kütləvi tədbirlərin keçirilməsini, ekskursiyanın təşkili və digər məsələləri əhatə edir.

Bu gün məktəblərdə təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarını nəzərə almaqla məktəblilərlə dərşdənkənar və məktəb-

dənkənar işi həyata keçirən təşkilatçının üzərinə böyük vəzifələr düşür. Həmin bu vəzifələrin istiqamətlərini aşağıdakı kimi göstərmək olar:

1. Dərşdənkənar işlərin təşkilinə rəhbərlik: təşkilatçı fənn müəllimləri və sinif rəhbərləri ilə birlikdə şagirdləri müxtəlif növ sinifdənxaric işlərə cəlb edir; məktəbdə fənn dərnəkləri, idman və incəsənətin müxtəlif sahələri üzrə dərnəklər yaradılaraq bu işə rəhbərləri (fənn müəllimləri, mütəxəssislər və peşəkar valideynləri) cəlb edir; dərnəklərdə məşğələlərin vaxtında və səmərəli keçməsinə nəzarət edir; marağa görə klublar, cəmiyyətlər (elmi-texniki, ədəbi-bədii cəmiyyətlər) yaradır; fənn, idman, incəsənət, əmək və s. sahələr üzrə yarışlar, müsabiqələr, olimpiadalar, spartakiadalar təşkil edir; bu tədbirlərə müəllimləri, tərbiyəçiləri, sinif rəhbərləri və ictimai təşkilatları cəlb edir;

2. Məktəbdənkənar işlərə rəhbərlik: təşkilatçı şagirdlərin asudə vaxtını səmərəli təşkil etmək, maraq və qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək məqsədi ilə məktəbdənkənar müəssisələrlə əlaqə yaradır, şagirdləri könüllü seçdikləri fəaliyyət sahələrinə cəlb edilir; bu işdə sinif rəhbərlərinin, valideynlərin qüvvəsindən istifadə edilir; şagirdlərin məktəbdənkənar müəssisələrə davamiyyətinə nəzarət edir; bu müəssisələrdə müxtəlif dərnəklərə rəhbərlik edən şəxslərlə əlaqə saxlayır, onları təlimatlandırır, onlara zəruri pedaqoji kömək göstərir; vaxtaşırı olaraq müxtəlif növ dərnəklər vasitəsi ilə məktəbdə tədbirlərin keçirilməsinə rəhbərlik edir;

3. Ailə və ictimaiyyətlə əlaqə: təşkilatçı ailələrlə əlaqə saxlayaraq, onların sinifdənxaric tərbiyə işlərinə cəlb edilməsinə çalışır; ailə problemi olan şagirdlərin valideynləri ilə müvafiq iş aparılmasına və problemin aradan qaldırılmasına səy edir.

Bu gün təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarını nəzərə almaqla ümumtəhsil müəssisələrində həyata keçirilən, istər sinifdənxaric tərbiyə işləri olsun və istərsə də məktəbdənkənar tərbiyə işləri olsun, onların hər ikisinin fəaliyyəti məktəbli şəxsiyyətinin formalaşmasına və məktəbdə təlim-tərbiyə keyfiyyətinin yüksəlməsinə xidmət edir. Dərs zamanı məktəblilərin əldə etdikləri bilik, bacarıq və vərdisləri daha da zənginləşdirir və həyata tətbiq etmələrinə şərait yaradır. Bununla yanaşı pedaqoji proses zamanı kiçikyaşlı məktəblilərin təşəbbüskarlığını, maraq, meyl və qabiliyyətlərini inkişaf etdirir.

Məktəbliləri xoşagəlməz təsadüfi hadisələrdən, küçənin mənfi təsirindən qoruyur, şəxsiyyətlər-arası əlaqələri tənzimləyir, dostluq, yoldaşlıq kimi əxlaqi keyfiyyətlər yaradır, yaşlıları arasında əxlaqi münasibətləri cilalayır. Məktəblilərin ümumi sağlamlığını möhkəmləndirir və onların əmək vərdişləri, ictimai fəaliyyət ilə silahlanmasına kömək edir. Hər iki fəaliyyət növü pedaqoji proses zamanı məktəblilərin potensial qüvvələrini, intellektual imkanlarını üzə çıxarır, yaradıcılıqlarını inkişaf etdirir, özlərini dərinlən tanımalarına kömək edir. Onların digər sahələr üzrə əla və məlumat əldə etmələrinə şərait yaradır.

Ümumiyyətlə, deyə bilərəm ki, bu gün təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin düzgün formalaşmasını nəzərə almaqla bəzi müəllimlər sinifdaxaric və məktəbdənkənar tədbirlərə az fikir verir və yaxud çox səthi yanaşırlar. Ümumtəhsil müəssisələrində həyata keçirilən sinifdaxaric iş planlı və müntəzəm olaraq müəllimlərin iş planında özünə layiqli yer tutmalıdır.

Dərsdənkənar və məktəbdənkənar tədbirdə məktəbli müəyyən vəzifəni yerinə yetirmək üçün ona tapşırılan iş üzərində axtarış aparır, bunun üçün o, müstəqil çalışmağa səy edir, bu cəhət şagirdi məsələnin mahiyyətini dərinlən dərk etməyə doğru istiqamətləndirir. Şagird sinifdaxaric tədbirlərdə digər zamanlardan fərqli olaraq daha müstəqil olur, söhbət və mübahisələrə qoşulur və bu iş onun məntiqi tərakkürünü inkişaf etdirir, nitqini zənginləşdirir.

Bütün bunlarla yanaşı təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarını nəzərə almaqla dərs zamanı sinifdaxaric şəraiti öyrənmək və şagirdlərin maraqlarını müəyyənləşdirmək yalnız işin ilkin mərhələsidir. Mühüm iş isə məktəbdənkənar və sinifdaxaric işlərin təşkili və buna daha çox şagirdin cəlb olunması və bu

işlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsidir. Qeyd edirəm ki, ümumtəhsil müəssisələrində həyata keçirilən müxtəlif fənlər üzrə gecələr, diskussiyalar, görkəmli şəxsiyyətlərlə görüşlər, respublikamızın müxtəlif görməli yerlərinə ekskursiyalar artıq ənənə halını almışdır. Həyata keçirilən qeyd etdiyim bu ənənə bəzən mənasız, yadda qalmayan tədbirlərin keçirilməsinə, ona baxanların isə həm vaxt itkisinə, həm də yorulmasına səbəb olur. Bu tədbirlər ya bütünlüklə metodbirləşmələrə, ya da məktəbdə fəaliyyət göstərən müxtəlif dərnək və maraq məşğələlərinə də aparılmalıdır. Yeni tədris ilində dərnək və maraq məşğələlərinin qoyduğu tədbirlər hesabat xarakterində olmalıdır.

Bütün bunlar məktəblinin hərtərəfli və ahəngdar inkişafına xidmət edəcək, həm də onların fərdi istedad və qabiliyyətini inkişaf etdirəcək.

Problemin aktuallığı. Dərsdənkənar və məktəbdənkənar işlərin əsas vəzifəsi müasir təlim texnologiyaları vasitəsilə təlim-tərbiyənin səviyyəsini yüksəltməyə xidmət edir. Bütün bu prosesləri nəzərə alaraq məktəblərdə aparılan müasir təlim texnologiyaları və onun səmərəli təşkilində dərsdənkənar və məktəbdənkənar işin əhəmiyyəti bu və ya digər şəkildə tədqiq edilsə də, bu sahədə işlərin təşkili öyrənilməmiş, ümumiyyətlə açıq qalmışdır. Apardığımız tədqiqat bu problemin öyrənilməsinə və həlli yollarının araşdırılmasına həsr edilmişdir.

Problemin elmi yeniliyi. Bu məqalədə məktəblərdə aparılan müasir təlim texnologiyaları və onun səmərəli təşkilində dərsdənkənar və məktəbdənkənar işin əhəmiyyəti araşdırılmış, siniflərdə təlim texnologiyalarının səmərəli təşkilinin forma və metodlarına istinad etməyin əhəmiyyəti və həlli yolları göstərilmişdir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalədə irəli sürülən təkliflər və nəticələr vasitəsi ilə istər valideynlər, istərsə də müəllimlər dərsdənkənar və məktəbdənkənar işin müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsinə nail ola bilər.

Ədəbiyyat:

1. Ağayev Ə.Ə. Yeni təlim texnologiyalardan istifadənin nəzəri və praktik məsələləri. ARTPI-nin Elmi əsərləri – 2006, №1.
2. Paşayeva, Ə.X. Pedaqogika. Yeni kurs. / Ə.X. Paşayeva, F.A. Rüstəmov – Bakı, – 2007.
3. Kərimov, Y.Ş. Təlim prosesində yeni texnologiyalar. – Bakı, – 2011.
4. Mehrabov, A.O. Pedaqoji texnologiyalar. / A.O. Mehrabov, və b. – Bakı, – 2006.
5. Nəzərov, A.M. Müasir pedaqoji texnologiyalar. / A.M. Nəzərov. – Bakı, – 2012.

E-mail: alik1957x@gmail.com

Rəyçilər: ped.ü.elm.dok., prof. F. Rüstəmov
ped.ü.elm.dok., prof. M. İlyasov

Redaksiyaya daxil olub: 27.05.2022.